

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
 เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๓
 กิเลสเท่านั้นทำให้สัตว์มีติดบอด

ทางโลกกับทางธรรมติดกันอยู่มาก ทางโลกนั้นเรื่องมักเป็นไปตามประสีประสาไม่ค่อยมีขอบเขตเหตุผล ความรู้ความเห็นการแสดงออกทุกแง่ทุกมุม มักมีกิเลสของไม่ดีเป็นเครื่องควบคุมให้เป็นไป โดยไม่ได้สำนึกผิดถูกชั่วดีประการใด นี่เป็นแง่ของโลก แง่ของธรรมต้องใช้ความใคร่ครวญพินิจพิจารณาก่อนจะแสดงออก แม้ความคิดทางด้านจิตใจ ก็ต้องระมัดระวังว่าผิดถูกชั่วประการใด ควรคิดหรือควรระงับ ควรดับควรงดเว้น กาย วาจา การแสดงออกตลอดความประพฤติ มีเหตุมีผลเป็นเครื่องบังคับ เพื่อยังตนให้มีความราบรื่นตั้งงามอันเป็นผลฝ่ายธรรม ติดต่อกับเนื่องกับการระบายออกไปเรื่อยๆ ทุกระยะ นี้คือแง่ของธรรม ทำผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมให้เป็นคนดีมีใจสะอาดไปโดยลำดับ กาย วาจา ก็สะอาดสวยงาม โลกกับธรรมจึงต่างกันอย่างนี้

โลกทั้งโลก ออยากจะพูดว่าร้อยทั้งร้อยแห่งการแสดงออกของโลกที่ไม่ได้สนใจในธรรมเครื่องทดสอบความผิดถูกชั่วต่าง ๆ มักแสดงออกเพราะอำนาจของกิเลส (ฝ่ายต่ำ) เป็นผู้บงการให้แสดงออกมา จะแสดงความยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงการหัวเราะซึ่งเป็นสิ่งที่โลกยินดีก็ตาม แต่ก็ไม่พ้นจากเรื่องของกิเลสพาให้เป็นไปจนได้ เพราะไม่มีเครื่องต้านทานหักห้าม

เรื่องของธรรมนั้นติดกัน เพราะฉะนั้นกิเลสกับธรรมจึงมีทางเดินคนละทางหรือเดินสวนทางกัน และเป็นข้าศึกต่อกันอยู่เรื่อยมาแต่กาลไหน ๆ เป็นแต่เราไม่มีความรู้ความสามารถฉลาดพอ ที่จะรู้กลมายาของกิเลสประเภทต่าง ๆ ที่พาให้แสดงออกและที่ฝังอยู่ภายในใจเท่านั้น จึงเป็นเหมือนกับสัตว์ที่ถูกจูงไปในที่ต่างๆ แม้ที่สุดถูกจูงเข้าสู่ที่ฆ่า ก็ยังไม่รู้สึกว่าจะตนถูกจูงเข้าไปสู่ที่ฆ่าที่ทำลาย

กิเลสจูงสัตว์โลกก็จูงเช่นนั้นเหมือนกัน ถ้าไม่มีธรรม มีสติธรรม ปัญญาธรรม เป็นต้น ตรวจตราทดสอบ ย่อมไม่มีทางทราบได้เลยว่ากิเลสเป็นภัยแก่ตัวเอง ความรักก็ว่าเรารัก ความรักเป็นของเรา เป็นเนื้อเป็นหนังของเรา ความเกลียด ความชอบ ความโกรธ โมโหโทโส ก็ว่าเป็นเราเป็นของเรา เป็นเนื้อหนังของเรา เพราะกิเลสบังคับให้เชื่อมโยงเข้าติดกันอย่างแนบสนิทระหว่างเรากับสิ่งเหล่านั้น ไม่ให้ทราบได้เลยว่าอะไรเป็นอะไรระหว่าง

ของจริงกับของปลอม เพราะฉะนั้นสิ่งใดที่แสดงออกจึงเป็นไปด้วยความเต็มใจ ไม่เฉยชา ใจเลยว่าสิ่งที่พาให้แสดงออกนั้นมาจากเรื่องอะไรพาให้แสดงออก เพราะไม่มีธรรมเป็น เครื่องวัด เครื่องตวง เครื่องทดสอบกัน

การพูดทั้งนี้ไม่ได้ประมาทโลกแต่อย่างใด แต่พูดตามหลักความจริง เพราะเราก็ออยู่ในโลก และเคยอยู่ใต้อำนาจของกิเลสมานานเช่นเดียวกัน แม้ขณะนี้ก็มีได้หมายความว่า อยู่เหนือกิเลสแล้ว ธรรมเป็นของกลางจึงพูดได้ตามหลักธรรมชาติของทั้งฝ่ายดีฝ่ายชั่ว คือ ทั้งฝ่ายกิเลสและฝ่ายธรรมะ พูดได้อย่างเป็นธรรม เพื่อท่านผู้มุ่งธรรมได้ฟังได้อ่านและเข้าใจตามหลักความจริง

ใครก็ตามถ้าไม่ได้ศึกษาอบรมและปฏิบัติธรรมมาก่อน จะไม่สามารถรู้ได้ว่ากิเลส เป็นสิ่งแหลมคมมาก เป็นเจ้าอำนาจบนหัวใจของสัตว์โลกและเป็นมานานเพียงไร ในดวงใจแต่ละดวงๆ นั้น ไม่มีใจดวงใดเป็นอิสระภายในตนเพราะไม่ถูกกิเลสประเภทต่างๆ ครอบงำอยู่นั่นเลย เมื่อเป็นเช่นนั้น การกระดิกพลิกแพลงเคลื่อนไหวไปมาในอากัปภิกิริยา ใดๆ จึงไม่พ้นจากการถูกกิเลสจูงจนได้ จูงให้รักก็ต้องรักโดยไม่เฉยชาใจ จูงให้ชังก็ต้องชังอย่างไม่เฉยชาใจ จูงให้เกลียดให้โกรธให้โลภประการใดๆ ก็ต้องเป็นไปตามนั้น โดยไม่มีความเฉยชาใจว่า สิ่งนี้ผิดหรือสิ่งนั้นผิด หรือนี้เป็นประการใดจึงต้องเป็นอย่างนี้ ไม่มีความเฉยชาใจ เพราะสิ่งนั้นลึกลับอยู่จากหลัง ตาคือสติปัญญาธรรมดาก็มองไปข้างหน้าเสีย ไม่ระลึการู้พอจะมองย้อนหลังได้บ้าง จึงไม่สามารถทราบเรื่องของกิเลสที่อยู่จากหลังได้

ส่วนธรรมะสามารถมองย้อนหลังได้ คือปัญญา ดังนั้นผู้ไม่เชื่อธรรมคือความจริง ไม่เชื่อศาสนธรรม ย่อมไม่อาจเชื่อและกราบพระพุทธเจ้าได้ลงคอ เพราะอำนาจความจอมปลอมหุ้มห่อปิดบังใจเสียจนมืดมิดปิดทวาร และกลายเป็นผู้หมดคุณค่าภายในตัวเสียจริงๆ เหลือแต่ร่างมนุษย์เท่านั้นที่ว่าเป็นคนกับโลกเขา เพราะกิเลสนั้นพาให้เชื่อธรรมได้ยาก และนับวันจะมีจำนวนมาก แต่เรามีได้นับเข้าในจำนวนเหล่านี้ จึงควรภาคภูมิใจในวาสนาของตน ที่ได้เกิดมาพบธรรมของศาสดาองค์เอก และได้บวชในศาสนา

เพราะคนและสัตว์ทั้งสามโลกธาตุนี้ ไม่มีใครที่จะขุดค้นทั้งฝ่ายกิเลสประเภทต่างๆ ทั้งมวล และธรรมตั้งแต่ชั้นพื้นๆ แห่งธรรม จนถึงขั้นสูงสุดวิมุตติ เป็นธรรมวิเศษ ธรรมประเสริฐ ขึ้นมาให้โลกรู้เห็นได้ มีพระพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียว ทรงพบทรงเห็น ประจักษ์พระทัย ทั้งเหตุคือวิธีการขุดค้นค้ำยี่เยี้ยทำลายสิ่งทีเห็นว่าเป็นภัย และบำรุงส่งเสริม สิ่งทีเห็นว่าเป็นคุณขึ้นมาเป็นลำดับ และทำลายได้ไม่มีเหลือ

ทั้งฝ่ายดีก็พยายามรื้อฟื้นขึ้นมาและบำรุงรักษาโดยตลอดจนเจริญเต็มที่ หากความเจริญกว่านั้นไม่มีแล้ว กลายเป็นพระทัยที่บริสุทธิ์หลุดพ้นจากสิ่งกีดขวาง หรือเจ้ามหาอำนาจวัฏจักรโดยประการทั้งปวง จึงนำธรรมเหล่านั้นมาประกาศสอนโลก

ทั้งนี้พระพุทธเจ้าทรงทำหน้าที่พระองค์เดียว ไม่มีใครเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยเหลือบ้างเลย ทรงยากเย็นเข็ญใจแค่ไหน ฟังและอ่านดูก็รู้เอง

ศาสตราจารย์แลเป็นผู้นำวิธีการและชี้บอกทั้งฝ่ายโทษ คือฝ่ายกิเลส ที่จะพาให้สัตว์ทั้งหลายเป็นโทษเป็นบาปเป็นกรรม ทั้งฝ่ายธรรมที่จะยังสัตว์ทั้งหลายให้เป็นบุญเป็นคุณ เป็นความรู้ความฉลาด ทำประโยชน์ให้แก่ตนและแก่โลกได้ไม่มีประมาณ พวกเราผู้ล้างมือคอยเปิบมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง ควรคิด อย่านอนใจเป็นหมนอนคอยเชื่องอยู่ด้วยแกลบรำ เครื่องปรนปรีที่ล้นปากเหลือท้อง ไม่มี โภชนเมตตตฤฤตา สะกิดใจบ้างเลย

ผู้ที่ไม่ได้สนใจศาสนธรรมอันประเสริฐและเป็นความจริงสุดส่วนนี้บ้างเลย ก็ชื่อว่าเกิดมาเสียชาติ มีแต่ร่างมนุษย์ติดตัวอยู่เท่านั้น หากความหมายหรือสารคุณใด ๆ ไม่มีในร่างกายและจิตใจ มีแต่ความขาดทุนสูญุดอก นับแต่วันเกิดมาอาการเคลื่อนไหวทุกแง่ทุกมุม ไม่มีสาระแก่ทางจิตใจ อันเป็นองค์ประธานในการอยู่และการท่องเที่ยวบ้างเลย จนถึงวันตาย มีแต่ถูกกิเลสฝ่ายต่ำที่อยู่เหนือจิตใจและมีอำนาจมากกว่าจิตใจสัตว์โลก จูงไปทุกแง่ทุกมุม ทุกแห่งทุกหน ทุกอากัปกิริยา ไม่มีความรู้สึกตัวบ้างเลยว่าได้ถูกฝ่ายต่ำลากจูงเรื่อยมา

เพราะฉะนั้นคนเราจึงสร้างบาปได้ ลุอำนาจแก่เหตุผลอย่างไม่ละอาย เพราะอำนาจของกิเลสตัวให้พาลอำนาจนั้นมันมากเกินกว่าที่จะระลึกในสิ่งดีชั่วต่าง ๆ ว่าผิดหรือถูกประการใด กว่าที่รู้ตัวก็สายเกินการณ์เสียแล้ว ตายทิ้งเปล่า ๆ ไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย ผิดกับผู้ที่มีความใคร่ความสนใจในธรรมะ ซึ่งเป็นหลักยึดของใจ เป็นที่พึ่งของใจโดยตรงอยู่มากมายทีเดียว

นี่เฉพาะอย่างยิ่งเราทั้งหลายได้ผ่านคำที่กล่าวว่า “โมฆะ ๆ” ในร่างแห่งมนุษย์นั้นมาแล้ว ได้มานับถือและบวชในพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตามศาสนธรรม จึงชื่อว่าเรามีวาสนาบารมี ได้สร้างสารคุณให้แก่ตนไปโดยลำดับ คนจะทราบบุญทราบบาปก็ต้องทราบด้วยวิชาธรรมะของพระพุทธเจ้าโดยทางการศึกษา เฉพาะอย่างยิ่งทางด้านปฏิบัติเป็นสำคัญมาก เพราะบาปบุญ เป็นต้น จะไม่ปรากฏที่ไหน นอกจากใจซึ่งเป็นผู้สัมผัสรับรู้ สถานที่อยู่ สถานที่เกิดแห่งบาปและบุญก็คือใจ ซึ่งเป็นโรงงานอันสำคัญผลิตขึ้นมาที่นั่น

ผู้ที่พิสูจน์เรื่องบุญเรื่องบาป เรื่องคุณและโทษ ก็คือสติปัญญาโดยภาคปฏิบัติ เมื่อได้พิสูจน์ด้วยหลักจิตตภาวนา ดังพระพุทธเจ้าทรงเคยพิสูจน์มาแล้วจนเห็นผลประจักษ์ ผู้นั้นย่อมจะทราบได้โดยลำดับในเรื่องบุญและบาป ว่าเกิดขึ้นจากสถานที่ใดและอยู่สถานที่ใด ใครเป็นผู้รับเคราะห์กรรมแห่งบาปนั้น และใครเป็นผู้จะเสวยผลแห่งบุญอันเป็นความดีความชอบของตนที่ได้ปฏิบัติมานั้น ถ้าไม่ใช่ใจจะเป็นอะไรอื่นไปไม่ได้ ดังนั้นการปฏิบัติจิตตภาวนา จึงเป็นธรรมจำเป็นมากในการพิสูจน์ความจริงทั้งหลายดังกล่าวมา

การเรียนรู้ตามหลักวิชาตำรับตำราท่านเขียนไว้นั้น เป็นแต่เพียงความคาดความหมาย ความจำ หรือเป็นกรุขหมายป้ายทางไว้เท่านั้น ยังไม่ใช่เรื่องจริงที่จะเป็นที่เชื่อถือและแน่ใจได้นอกจากการปฏิบัติ เพราะเป็นหลักที่รับรองมาแล้วตั้งแต่พระพุทธเจ้าลงมาจนถึงพระสาวกทั้งหลาย ท่านรับรองยืนยันเป็นแบบเดียวกัน ไม่มีพระพุทธเจ้าและสาวกองค์ใดที่จะคัดค้านเรื่องบุญเรื่องบาป นรก สวรรค์ พรหมโลกและนิพพาน กันเลยแม้แต่องค์เดียว เพราะสิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้เป็นสิ่งที่มียู่ดั้งเดิม และผู้รู้ทั้งหลายก็รู้อะไรที่มีอยู่นั้นเหมือนกันหมด เมื่อความจริงเป็นอันเดียวกันจะเอาอะไรมาค้านกันคนเรา

เหมือนกับคนตาดีที่มองเห็นวัตถุและสีแสงนั้น ๆ ด้วยกัน เห็นสัตว์ เห็นบุคคล หญิงชายคนเดียวกัน จะเอาอะไรมาค้านกัน เพราะต่างคนต่างเห็น ต่างคนต่างเป็นคนตาดีด้วยกันอยู่แล้วค้านกันได้อย่างไร ไปพบเห็นและได้ยินเรื่องราวต่าง ๆ และเขาพูดเรื่องอะไร อยู่ที่ไหน ด้วยเป็นภาษาเดียวกัน เขาพูดเรื่องดีเรื่องชั่ว เหตุผลกลไกประการใดบ้าง ผู้ฟังซึ่งรู้ภาษาเดียวกันอยู่แล้ว ย่อมทราบกันได้อย่างชัดเจนและหาที่ค้านกันไม่ได้ เรื่องเหล่านั้นก็เหมือนกัน ไม่มีอะไรผิดกัน

ที่ว่าศาสดาองค์เอก คือมีพระองค์เดียวเท่านั้นในสามโลกธาตุนี้ ที่สามารถรู้ทั้งบาปบุญคุณโทษต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งตัวกิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียดสุขุมมาก เกินกว่าสามัญชนเราจะทราบได้ พระพุทธเจ้าทรงทราบได้หมด ชุติขันธ์ขึ้นมาให้โลกได้เห็น ได้รู้เรื่องราว สิ่งที่ควรละให้ได้ละเอียดเต็มใจ เต็มความสามารถ สิ่งที่ควรจะทำเพ็ญให้เกิดมีขึ้นภายในตนอันเป็นส่วนบุญส่วนคุณ ก็ให้ได้พยายามบำเพ็ญเต็มสติกำลังความสามารถของตน ไม่มีแห่งที่สงสัย

ดังที่ท่านกล่าวไว้แล้วว่า สวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบทุกแง่ทุกมุม ตรัสไว้ตามความจริงของสิ่งที่มีอยู่ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว สิ่งใดไม่มีพระพุทธเจ้าไม่อุตริมาสอนโลก ไม่อุตริมาหลอกลวงโลก เพราะศาสดาองค์เอกจะลวงโลกได้อย่างไร เป็นผู้บริสุทธิ์สะอาด ใครจะบริสุทธิ์สะอาดยิ่งกว่าพระพุทธเจ้ากับพระอรหันต์ทั้งหลาย จะนำของปลอมมาหลอกลวง

ได้อย่างไร เพราะในพระทัยมีแต่ของจริงของประเสริฐล้วน ๆ จะเอาสิ่งจอมปลอมมา หลอกลวงโลกนั้น จะสมกับความเป็นศาสดาเอกของโลกได้อย่างไร ไม่เหมาะสมกันอย่าง ยิ่ง พระองค์ทรงชยะแขยงสิ่งที่สกปรกโสมนอยู่แล้ว เหตุใดจะเอาสิ่งสกปรกโสมนมา หลอกลวงโลกละ นี่หลักใหญ่อยู่ที่ตรงนี้ ควรเป็นที่ตายใจได้สนิทในวงชาวพุทธเรา

เพราะฉะนั้นเมื่อได้ตรัสไว้อย่างไร จึงล้วนเป็นความจริงตามสิ่งที่มีอยู่นั้น ๆ จะเป็น ฝ่ายดีก็ตาม ฝ่ายชั่วก็ตาม เช่น บาบฝ่ายชั่ว บุญฝ่ายดี นรกฝ่ายชั่ว สวรรค์ฝ่ายดี พรหมโลก นิพพาน เป็นฝ่ายดีและฝ่ายดีเยี่ยม เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าผู้ทรงโลกวิทู รู้แจ้งเห็นจริงในโลก ทั้งสามมาแล้ว จึงได้นำสิ่งเหล่านี้มาสั่งสอนสัตว์โลกให้รู้ให้เห็น และประพฤติปฏิบัติตาม ความสามารถของตน

ธรรมนั้นสรุปลงแล้ว คือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งตลอด กาลในการปราบปรามกิเลสทุกประเภท ไม่มีกิเลสตัวใดที่จะเหนือขอ เหนืออำนาจของ ธรรม มีสติปัญญาธรรม เป็นต้น ไปได้เลย หลักใหญ่อยู่ที่ตรงนี้

ฉะนั้นเราทั้งหลายผู้ปฏิบัติ ให้พึงเล็งเข็มทิศทางเดินที่พระพุทธเจ้าแลสาวกท่าน ดำเนินมา ไม่ว่าจะสถานที่อยู่ ไม่ว่าจะจุดปัจจัยไทยทานทั้งสิ้น การบริโภคขบฉัน ที่อยู่ที่อาศัย เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ให้พึงคำนึงถึงองค์ศาสดาและสาวกท่านเสมอ อย่าให้เป็นความฟุ้ง เพื่อเห่อเหิมลุ่มเนื้อลุ่มตัวอันเป็นเรื่องของกิเลสทั้งเพ ใครที่มีความรู้สึกตัวอยู่เสมอ ไม่ตื่น ไม่เห่อกับโลกามิสทั้งหลาย ซึ่งถ้าเป็นผู้โง่ โลกามิสทั้งหลายก็กลายเป็นเครื่องล่อให้จมดิ่ง ลงไปโดยไม่ต้องสงสัย ท่านจึงสอนให้ระมัดระวังไม่ให้ประมาท ถ้าเป็นผู้ฉลาดก็เป็นเครื่อง บำรุงรักษา เราอย่าได้หลงสิ่งเหล่านี้ เพราะเราไม่ได้มาปฏิบัติเพื่อสิ่งเหล่านี้ แต่เราปฏิบัติ เพื่อธรรม ซึ่งเป็นของมีคุณค่ามากกว่าสิ่งเหล่านี้เป็นไหน ๆ

จึงต้องทำความรู้สึกตัวอยู่เสมอ ท่านอยู่อย่างไรพระพุทธเจ้าและสาวก ท่านอยู่ด้วยความเคลื่อนไหวล่นวุ่นวายกับเพื่อฝูงชายหญิงญาติโยมและโลกามิสต่างๆ เหนือ หรือท่านอยู่ด้วยความสงบ เตรียมท่าเตรียมใจ ด้วยความเป็นผู้มีสติอยู่ตลอดเวลา หรือท่านอยู่ด้วยความหลงมกมาย

ให้เรานำเรื่องของท่านมาเป็นเครื่องยืนยัน มาเป็นแนวทาง มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ของใจเรา ใจจะมีหลักยึดเป็นเครื่องดำเนิน การใช้สอยท่านใช้อย่างไร การขบฉันท่านขบ ฉันอย่างไร ผู้เลี้ยงง่ายคือใคร ก็คือลูกศิษย์ตถาคต นับแต่องค์ศาสดาลงมาถึงสาวก ตลอด กัลยาณภิกษุทั้งหลาย ที่ตามเสด็จพระพุทธเจ้าด้วยปฏิปทาอันเหมาะสมงดงาม ท่านดำเนิน อย่างไม่ย่อ จงยึดหลักนั้นไว้เป็นหลักใจอยู่เสมออย่าโยกคลอน

เพราะธรรมเป็นสิ่งประเสริฐเหนือโลก และเป็นสิ่งที่ใครๆ ต้องการ แม้จิตใจเราก็มุ่งมั่นต่อธรรมดวงนั้นอยู่แล้ว ไม่ได้มามุ่งมั่นหรือส่ายแส่หาสิ่งที่เป็นโลกามิสนี่เลย เพียงเป็นเครื่องอาศัยเล็กน้อยพอยังชีวิตอัตภาพให้เป็นไปเท่านั้น แต่ใจกับธรรมมีความสัมผัสสัมพันธ์กันอยู่เสมอ เพื่อการถอดถอนกิเลส คือเตรียมฆ่ากิเลสอยู่ตลอดเวลาด้วยความพากเพียรของตน นี่คือนิพพานของพระพุทธเจ้า

ความเป็นอยู่ของศาสดาก็เป็นอยู่ด้วยความหมจดใจ ความเป็นอยู่ของพระอรหันต์ท่านก็เป็นอยู่ด้วยความหมจดใจ และเป็นเนติแบบฉบับอันดีงามแก่ผู้ที่ต้องการจะหักวัฏจักรวัฏจัต ที่กิเลสพาหมุนเวียนอยู่นี้ ให้ขาดสะบั้นลงไปโดยลำดับ ด้วยปฏิบัติที่ท่านพาดำเนินมาแล้ว นี่คือนิพพานของพระพุทธเจ้าจะข้ามวัฏวนให้พ้นไป ไม่กลับมาแบกหามกองทุกข์อีกต่อไป

อยู่ที่ไหนอย่าให้ปราศจากสติ สติเป็นสิ่งสำคัญมาก พุดแล้วพุดเล่า ย้ำแล้วย้ำเล่าไม่เคยละ เพราะเป็นธรรมจำเป็นอย่างยิ่งในการแก้กิเลสทุกประเภท ถัดจากนั้นก็คือปัญญา ความสอดส่องมองทะลุ ที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา ดังที่กล่าวมาเมื่อสักครู่นี้มีอะไรบ้าง สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปो นั้นแลคือองค์ปัญญา องค์แห่งความเฉลียวฉลาดที่กิเลสหวาดกลัวมากที่สุด สัมมาสติ สามประเภทนี้กิเลสกลัวมาก สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปอ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เพราะมีจณาสมาธิก็มี เหล่านี้กิเลสกลัวมาก

สัมมากัมมันตะ เติบงกรรม นิ่งสมาธิ โดยมีสติแนบกับใจไปทุกระยะ อย่างลัทธิที่นอนหมอนมุ้งจะเป็นร้างเป็นมายเพราะไม่มีผู้ไปนอน สติปัญญาเมื่อไรซัดค้นลงไปให้รู้ให้เห็นตัวพิษตัวภัยไปโดยลำดับ นี่แลคือการทำงานชอบของพระเจ้า

สัมมาวาจา จงกล่าวแต่เรื่องจะฆ่ากิเลส ชำระกิเลส ชักฟอกกิเลส ออกจากใจเป็นเครื่องรื่นเริงซึ่งกันและกันเวลาสนทนาธรรม อย่าคะนองปากพูดการบ้านการเมืองการซื้อการขาย การทำราชการงานเมือง เรื่องกีฬา พาให้มัวเมาเขลาต่อกิเลสอยู่รำไป ไม่ใช่ทางของพระเจ้าพ่นน้ำลาย อายโลกเขาบ้าง เรามันศิระชะโล้น ครองผ้ากาสาพัสดุซึ่งเป็นเพศฝึกหัดทรมาณตนให้สงบใจ กาย วาจา ตามทางศาสดาที่สอนไว้

การกระทำทุกทำไม่ถอยความเพียร ไม่ว่าจะเดินจงกรมหรือนิ่งสมาธิ ตลอดการพิจารณาภายในใจอันเป็นวิธีการฆ่ากิเลสของนักต่อสู้ จงทำให้ถึงฐาน ทุกอาการทุกทำทุกทาง ไม่อ่อนข้อย่อหย่อน นั้นแลกิเลสกลัว นอกนั้นก็กิเลสหัวเราะ

เราไม่ได้บวชมาเพื่อให้กิเลสหัวเราะ แต่เราบวชมาเพื่อสังหารกิเลส ซึ่งเป็นเจ้าจอมทัพอยู่บนหัวใจให้พังทลายลงไปไม่มีสิ่งใดเหลือ เวลานี้มีกิเลสเท่านั้นที่ทำให้จิตใจให้หมุนตัว

อยู่ทั้งวันทั้งคืนเหมือนกังหัน ผลปรากฏเป็นแต่ความรุ่มร้อนนอนครางทั้งวันทั้งคืนย็นเดิน
นั่งนอน หาเวลาขยับยังตั้งตัวไม่ได้ เพราะกิเลสไม่ยอมให้ตั้งเนื้อตั้งตัวได้ นั้นพิษภัยของมัน
เป็นเช่นนั้นแต่ไหนแต่ไรมา

เรายังจะเห็นคุณค่าของมันว่าดี และเห็นโทษแห่งความเพียรว่าเลว ก็ชื่อว่าขึ้นเขียง
ให้มันสับยาให้แหลกเป็นลาบไปโดยไม่ต้องสงสัย ผู้นั้นคือผู้ตายทั้งเป็น เหมือนคลั่งทั้งที่ยัง
ไม่ตายนั้นแล เพื่อไม่ให้เป็นอย่างนั้น ความเพียรจึงเป็นสิ่งที่เราจะต้องขะมักเขม้นให้หนัก
มือ คือมีความรักความชอบความสนใจต่อความเพียร จะตรงกับเป้าหมายของผู้มุ่งมั่นใน
การฆ่ากิเลสเพื่อมรรคผลนิพพาน หลักใหญ่ของนักรบในสงครามอยู่ที่ตรงนี้ จึงต้องเอาให้
จริงให้จัง

ต้องฝึก กิเลสกับธรรมต้องฝึกกัน อย่าเห็นความทุกข์ความลำบากในการประกอบ
ความเพียร ว่าเป็นสิ่งที่หนักหน่วงถ่วงจิตใจยิ่งกว่ากิเลสที่นอนทับซี้ดหัวใจเรานั้น หนัก
มากขนาดไหน และหนักมากก็กัปกี่กัลป์แล้ว ทำไมไม่อดทนระอาใจเห็นโทษของมันบ้าง
เพียงจะตะเกียกตะกายความพากเพียรเพื่อแก้กิเลสฆ่ากิเลส ทำไมจะเห็นว่าเป็นความทุกข์
ความลำบาก ถ้าอย่างนั้นก็ถูกกิเลสจูงเข้าสู่ความเกิดแก่เจ็บตาย อันเป็นแหล่งแห่งกองทุกข์
ไม่มีเวลาหยุดยั้ง ไม่มีต้นมีปลายแห่งทางออกจากทุกข์ได้เลยละซิ

ต้องเป็นผู้หนักแน่น ต้องเป็นผู้จริงจัง เรื่องของธรรมเป็นเรื่องหนักแน่นเป็นเรื่อง
จริงจัง เพราะเรื่องของธรรมเป็นคู่ปรับกับกิเลส เป็นเครื่องฆ่ากิเลส เครื่องทำลายกิเลส จะ
ไปอ่อนแอให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายธรรม และในขณะเดียวกันก็เหยียบย่ำตนทำลายตน
ด้วย ในนามลูกศิษย์ตถาคตมันสมควรละหรือ

เราเป็นนักรบในสงครามระหว่างกิเลสกับธรรม ธรรมเป็นเครื่องมือ อย่าปล่อย
เครื่องมือ อิริยาบถทั้งสี่ ยืน เดิน นั่ง นอน ให้มือกับเครื่องมือสังหารเข้าศึกติดแนบสนิทกัน
สติกับปัญญาเป็นสำคัญ เอ้า ทุกข์ให้ทุกข์ไป เราเคยทุกข์เพราะกิเลสเหยียบย่ำทำลายมานี้
เคยทุกข์จนเหลือทนมาแล้ว ถ้าเป็นสิ่งที่ล้นโลกก็ไม่มีที่เก็บแล้ว เพราะชาติไหนชาติที่ไม่
ทุกข์ มันไม่มี ชาติปีทุกข์ชา นั้นขึ้นพร้อมกันแล้วเห็นไหม ชราปีทุกข์ชา นั้น ชาติความเกิดก็
บ่งบอกแล้วว่าทุกข์ติดมาพร้อมแล้ว ชราความแก่ทุกข์ก็ติดอยู่แล้ว มรณมูปี ทุกข์ ก่อนที่
จะชาติใจตายลงไป ก็ทุกข์จนทนไม่ได้จึงได้ตาย ความทุกข์บีบคั้นจนทนไม่ได้และตายไป นี้
เป็นมาจากแถวแนวของกิเลสทั้งนั้น

แม้เคยทุกข์มากก็กลับก็กลับแล้ว รู้หรือไม่รู้ นับได้หรือไม่ได้ก็ตาม จงเอาใจดวงที่เป็นนักโทษให้ทุกข์เหยียบย่ำทำลายตลอดมา ซึ่งมีอยู่ในปัจจุบันในตัวของเราแน่เป็นเครื่องยืนยัน ว่าเป็นพื้นฐานที่วางเชื้อของกิเลส อวิชชาอุปจายา สงฺขาราทังมวล

ไม่มีสิ่งใดพาให้สัตว์โลกเกิด มีแต่ใจดวงนี้กับเชื้อ คือพีชอันสำคัญของกิเลส ได้แก่ อวิชชาที่เท่านั้นเป็นตัวหลักใส่ให้สัตว์โลกเกิดแก่เจ็บตายอยู่ไม่หยุดไม่ถอย นอกจากนั้นก็ เป็นวิบากที่แฝงกันไปให้ตีบ้างช้ำบ้าง สุขบ้างทุกข์ อย่างไม่พ้นเรื่องความทุกข์อันเป็นผลมาจากกิเลสจนได้

ทุกข์ขนาดไหนที่กิเลสเคยเหยียบย่ำทำลายเรามา ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่ทนทานก็เป็นผุยผงไปนานแล้ว แต่ใจนี้ทนทานมาก แม้ทุกข์ขนาดไหนก็ไม่ถูกทำลายให้ฉิบหายได้ เฉพาะภพปัจจุบันร่างกายของเราเวลานี้ มันทุกข์มาเท่าไรแล้วตั้งแต่วันเกิดมาจนบัดนี้ เคยทุกข์เรื่องอะไรบ้าง เจ็บไข้ได้ป่วย เจ็บหัวตัวร้อน เป็นสิ่งที่ปรารถนาเมื่อไร บางครั้งถึงกับสลบไสลในอภินิหารนี้แหละ ที่รอดตายมาได้เวลานี้ ได้มาบำเพ็ญพรตหมจรธรรมประกอบความพากเพียรในการเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา บังคับจิตใจไม่ให้เป็นไปตามกระแสของกิเลส นอกจากให้เป็นไปตามกระแสของธรรมอย่างเดียวเท่านั้น ทำไมจะทำไม่ได้จะบังคับไม่ได้

ทุกข์เพื่อความเพียรนี้ทำไมจะทนไม่ได้ ทุกข์เพราะกิเลสเหยียบย่ำทำลายทำไมทนได้ เอาเทียบกันชินนักปฏิบัติ บวกลบคุณหารกันให้ถึงเหตุถึงผล ให้ถึงใจแล้ว ใจมันหากมีกำลังมาเองที่จะฮึดสู้กับกิเลส เอาจนกิเลสพังทลายไปได้ แล้วไม่ต้องถามว่ามรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน ให้ดูตัวกิเลส ทำลายกิเลสที่ปิดบังมรรคผลนิพพานไว้อยู่ที่ใจของเรา มันสร้างขวากหนามขึ้นมาทิ่มแทงจิตใจของเราอยู่เวลานี้ นี่คือตัวมารตัวข้าศึก ตัวไม่ให้มองเห็นมรรคผลนิพพานได้เต็มตาเต็มใจ ก็คือกิเลสมันปิดมันบังเอาไว้ สำรอกปอกมันออกไป กิเลสประเภทนี้หลุดลอยออกไปด้วยอุบายวิธีแห่งความเพียรประเภทนั้น กิเลสประเภทนั้น หลุดลอยออกไปด้วยอุบายวิธีความเพียรประเภทนั้น หลุดลอยออกไปด้วยอุบายวิธีนั้น ๆ สุดท้ายหลุดลอยออกไปหมดไม่มีเหลือ เมื่อไม่มีเหลือ กิเลสแม้ตัวเดียว นิดหนึ่งก็ตาม ไม่มีมาปิดบังจิตใจแล้วถามหานิพพานไปหาอะไร ธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ใช่ทำคนให้โง่ ทำคนให้โง่ พอดีจะถามหามรรคผลนิพพานนี้

เราทุกข์เพราะกิเลสเท่านั้น เมื่อกิเลสหลุดลอยออกไปหมดจากใจแล้วจะเอาความทุกข์มาจากไหน นอกจากเศษเดนของกิเลสที่เป็นธาตุเป็นขันธ์ซึ่งครองตัวอยู่เวลานี้ ย่อมมีการเจ็บไข้ได้ป่วย เจ็บหัวตัวร้อน มีหิวมีกระหายไปตามธรรมดาของขันธ์ พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านก็เป็นเช่นเดียวกับเราๆ ท่านๆ แต่สำคัญที่จิตของท่านไม่ยึดถือไม่เสวย

เพียงรับทราบไปตามความจริงของขันธสมมุติที่แสดงอาการต่างๆ เท่านั้น ท่านจึงไม่แบกไม่หามไม่เป็นกังวลกับสิ่งเหล่านี้ ไม่มีขันธหรือสมมุติใด ๆ เข้าไปเหยียบย่ำทำลายจิตใจของท่านให้ออนเอนหรือลุ่มละลายไปได้เหมือนจิตใจของปุถุชนทั้งหลาย ท่านผู้สิ้นกิเลสกับผู้ยังมีกิเลสจึงผิดกันมากดังที่กล่าวมา

นี่ละเมื่อกิเลสหลุดลอยไปหมดแล้ว ไม่มีอันใดผูกมัดก่อกวนใจ ย่อมเห็นได้ชัด ๆ รู้ได้ชัด ๆ ถ้าโลกนี้ไม่เต็มไปด้วยคนบ้ากิเลสที่เป็นข้าศึกต่อธรรม คอยลบล้างธรรมเพื่อการส่งเสริมกิเลสแล้ว ก็พูดได้ชัด ๆ ว่า นี่คือนิพพานรู้ไหม จะไปหานิพพานที่ไหนกันอีกล่ะ ว่าอย่างนั้นเลยก็ได้

แต่โลกปัจจุบันนี้มันมีบ้ากิเลสมาก ไปพูดอย่างนั้นไม่ได้ จะเสริมคนให้เป็นบ้าหนักขึ้น จะว่าไอนี้มันกำลังจะเป็นบ้าแล้วนะ บ้านิพพานอยู่อย่างนั้นอย่างนั้น สำหรับตัวมันเองเป็นบ้ากิเลสปิดหูปิดตาจนมองไม่เห็นบุญเห็นบาปมันไม่ได้ว่าตัวเอง เพราะกิเลสมันต้องตำหนิธรรม มันต้องเหยียบย่ำทำลายธรรม และต้องตำหนิคนอื่นเหยียดหยามคนอื่น มันมีอยู่ในหัวใจของผู้ใดมันต้องเป็นอย่างนั้นจนได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องระวังเพื่อไม่ให้เกิดโทษเกิดภัยแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง เพราะความรู้สึกในแง่หนักเบาต่างกัน

นักปราชญ์ท่านจึงคมในฝัก ท่านไม่แสดงอะไรออกมาอย่างง่ายตาย รู้อย่างเต็มใจก็ให้รู้อยู่นั้นแล เพราะธรรมชาตินี้ไม่มีความหิวความกระหาย อัดอั้นตันใจ อยากพูดอยากคุย อยากพลาถโน้นพลาถนี่ ความอยากเป็นกิเลส ความอยากเป็นความบกพร่อง ความหิวความกระหายคือความไม่อิ่มพอ จึงต้องอยาก เมื่อพอแล้วไม่ต้องอยาก

นี่ละมรรคผลนิพพาน อยู่ที่ใจของผู้สิ้นกิเลสโดยสิ้นเชิงแล้วนั้นแล อย่าไปคิดให้เสียเวล่ำเวลา นอกจากวงสังขธรรมทั้งสี่นี้ ตรงนี้เป็นสำคัญ ทุกข์กับสมุทัยนี้เป็นเครื่องปิดบังจิตใจอันจะถึงนิพพานทั้งเป็นให้มองไม่เห็น มรรคมีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น นี่เป็นเครื่องบุกเบิก เป็นเครื่องปิดกวาดพวกชวากพวกหนามที่รกรุงรังภายในใจออกโดยลำดับ ๆ นิโรธเป็นเพียงกิริยาแห่งความดับทุกข์ด้วยอำนาจของมรรคเท่านั้น เมื่อมรรคมีกำลังเต็มที่แล้วสามารถดับกิเลสได้โดยสิ้นเชิง กิริยาแห่งกิเลสดับไปท่านเรียกว่านิโรธ

ผู้ที่รู้ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ได้ทำหน้าที่โดยสมบูรณ์แล้วนั้นคือผู้บริสุทธิ์ ผู้บริสุทธิ์นั้นไม่มีปัญหาภายในตัวเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นจะเป็นปัญหาให้ถามหานิพพานอยู่ที่ไหน นิพพานอยู่ที่นั่นที่นี้อย่างไรกัน เพราะหมดปัญหาแล้ว รู้หมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสมมุติทั้งวิมุตติตลอดทั่วถึง

ให้อาตราบนี้ ความจริงอยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่ตามลมๆ แล้งๆ อย่าพากันไปตีเนงเอา ให้จริงให้จัง คำพูดเหล่านี้ให้ท่านทั้งหลายจำไว้ ด้วยการปฏิบัติของท่านทั้งหลายเองอย่าง เต็มเม็ดเต็มหน่วย อย่าท้อถอย คำพูดเช่นนี้แม้ผมตายไปแล้วก็ปีก็เดือน ท่านทั้งหลายจะ กระเทือนหัวใจทันที เมื่อได้ปฏิบัติให้เห็นตามที่กล่าวมาแล้วนี้ ผมตายไปก็ปีก็ตาม คำพูด นี้จะกังวานอยู่ในหัวใจของท่านทั้งหลายที่ทรงธรรมประเภทนั้นไว้ โดยหาที่ค้ำไม้ได้ นอกจากจะกราบคำพูดนี้เท่านั้น เพราะเป็นธรรมของพระพุทธเจ้าไม่กราบได้อย่างไร ก็เป็น ความจริงเต็มส่วนนี้ สนุทธิฐิติโก มีอยู่ที่ไหน มีอยู่กับผู้ปฏิบัติ เอาให้จริงให้จัง

ผมมีความเป็นห่วงหู่เพื่อนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเคยพูดแล้วพูดเล่าอยู่เสมอ เป็นอยู่ ภายในจิตใจจริง ๆ เพราะเวลานี้พระปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมกำลังร่อยหรอเข้ามาทุก วัน ๆ ผู้ที่จะเสาะแสวงหาอรรถธรรมในความเป็นนักบวชนี้น้อยมาก

ตามหลักสากลนิยมคือโลกชาวพุทธเขานิยมกันว่า พระบวชมาเพื่อชำระสะสางกิเลส แต่เวลานี้ไม่ว่าท่านว่าเรามันกลายเป็นบวชมาสั่งสมกิเลส อาศัยเพศแห่งความเป็นพระนี่ เป็นเหตุ ให้สั่งสมกิเลสขึ้นมาอย่างลึกลับโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ไม่คำนึงถึงความเสื่อมเสียอะไรบ้าง เลย จงพากันระวังให้มาก อย่าให้เป็นเช่นนั้น

อันใดเป็นกิเลสจงพยายามตัดออก ๆ อย่าเสียดาย กิเลสเป็นยาพิษ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ น่าเสียดาย เป็นขวากเป็นหนามน่าเสียดายที่ตรงไหน ธรรมต่างหากที่จะให้คุณให้ประโยชน์ ให้ความสุขความเจริญ ตั้งแต่ขั้นต่ำจนถึงขั้นสุดยอดแห่งความสุขความเจริญ ธรรมนี้ต่าง หากเป็นสิ่งที่มีความค่ามาก ยิ่งกว่าเรื่องของกิเลสประเภทต่างๆ เป็นไหนๆ อย่าเสียดายถ้า เชื่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ท่านนะ

อ้าว เดี๋ยวจงกรม จิตกับสติให้ติดแนบกัน เวลาจะทำสมาธิก็ให้จิตรู้อยู่กับคำบริกรรม ถ้าจิตยังตั้งหลักไม่ได้ให้ยึดคำบริกรรมเพื่อจิตจะได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีสติกำกับอยู่กับ คำบริกรรม อย่าลดละ อย่าเสียดาย สิ่งใดในโลกนี้มันมีอยู่แล้วตั้งเดิม ธาตุสี่ดินน้ำลมไฟ ต้นไม้ ภูเขา ไม่พ้นไปจากธาตุสี่ดินน้ำลมไฟ เสียดายมันหาอะไร อยากมันหาอะไร เราเคย ดูเคยเห็นมาแล้ว ไม่ว่ารูปหญิง รูปชาย รูปสัตว์ รูปบุคคล รูปต้นไม้ภูเขา ล้วนเป็นแต่เรื่องของธาตุต่างๆ เท่านั้น เสียดายอะไรกัน

เสียงก็เหมือนกัน กลิ่นรสเครื่องสัมผัส เป็นสิ่งที่เราเคยสัมผัสสัมผัสมาแล้วอย่าง จำเจ ไม่ต้องสงสัยและเสียดาย ถ้าสิ่งเหล่านี้จะพาคนให้ประเสริฐโลกนี้ประเสริฐไปนานแล้ว ไม่มีใครเหลือเป็นเดนให้กิเลสเหยียบย่ำทำลาย ชีวตเยียรตติงที่เป็นมาและเป็นอยู่นี้หรือ กโลกประเสริฐกันไปหมดแล้ว

ธรรมต่างหากประเสริฐ เพราะฉะนั้นจงรักสงวนธรรม จงฝึกกิเลสประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นของเดนของทิ้งแห่งปราชญ์ทั้งหลายอยู่แล้ว อย่าไปเสียดายเอามาล้มมาเลียมาเคล้าเคลียเพื่อประโยชน์อะไร เอาให้จริงจังลงที่ตรงนั้น

เวลาทำสมาธิก็ให้เป็นสมาธิ อย่าเสียดายอารมณ์ต่าง ๆ ที่กระซิบและปรู้งवादภาพให้ตื่นเงาตัวเองออกไป ให้มันแน่วลงไปด้วยความมึสติสับสนเนื่องกันโดยลำดับ เอ้า เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ในขณะนั้นไม่เสียดายอะไร นอกจากคำบริกรรมระหว่างจิตกับสติที่สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่เท่านั้น

ผู้ที่เคยกำหนดพิจารณาทางด้านปัญญา ก็ให้เป็นการเองเดียวกันนี้ ตรงไหนที่จิตมีความดูตึ่ม ดูตึ่มด้วยเหตุผลใดอะไร ถ้าจิตเป็นธรรมแล้วจะดูตึ่มเพื่อความเป็นธรรม ถ้าสติปัญญายังไม่ทันกิเลสมีอำนาจกว่า มันจะดูตึ่มไปทางฝ่ายกิเลส เพราะกิเลสเป็นแม่เหล็กมีกำลังมากกว่าด้านธรรมะ ก็ให้ฝ่าฝืนกันต่อสู้กัน คลี่คลายออกไปจนเห็นเหตุเห็นผล เห็นแจ้งชัดเจนตามความจริงด้วยปัญญาแล้วจิตจะหายสงสัย และถอนตัวเข้ามาโดยลำดับลำดับ ไม่ว่ารูปลักษณ์เครื่องสัมผัสใจจะย้อนกลับเข้ามาในรูปขันธ์ของเรา

อันไหนเป็นตัวของเรา ดูให้ดี ดูตามความจริง อย่าดูแบบกิเลสจุกจุกไป กิเลสเคยจุกจุกกว่าหนังสือเป็นเรา เนื้อเป็นเรา เอ็นเป็นเรา กระดูกเป็นเราเป็นของเรา น่ารักใคร่ชอบใจ แม้ที่สุดบุตรคู่อุ้มอยู่ในร่างกายนี้ กิเลสก็เสกสรรปั้นยอหลอกว่าเป็นเราเป็นของเรา เป็นสิ่งที่รักสงวนทั้งหมด นี่คือน้ำจอมปลอม มันปักเสียบไว้หมดทุกแห่งทุกมุม เราหลงตามมันเสียทุกแห่งทุกมุม ไม่มีแฉะใดที่จะเด็ดหลุดไปได้ เพราะกลมายาของกิเลสมันแหลมคมยิ่งกว่าเรา

ด้วยเหตุนี้จึงใช้ปัญญาเข้าวินิจฉัยใต้สวนพินิจพิจารณา หนังสือมันเป็นอย่างไร ยกหนังสือเป็นต้น ดูให้ดีหนังสือข้างนอกข้างใน ข้างนอกก็มีแต่ซีเหิงซีไคลเต็มไปหมดแล้ว ข้างบนข้างล่างมีตรงไหนที่สะอาดสะอาด น่ารักน่าชอบน่าเป็นเราเป็นของเรามีที่ตรงไหน ดูเข้าไปข้างในหนังสือเป็นอย่างไรอีก เข้าไปเนื้อเอ็นกระดูก ดูเข้าไปมีตั้งแต่ของปฏิภูลโสโครกเต็มไปหมดทั้งร่าง เหตุใดจึงไม่ละอายตัวเองหรือละอายธรรมของพระพุทธเจ้าบ้าง ที่หลงไปยึดว่าเป็นเราเป็นของเรา มันเป็นได้อย่างไรของปฏิภูลทั้งตัว ป่าช้าผีดิบเต็มหมดทั้งตัวเรา นี้ มันเป็นเราเป็นของเราน่ารักใคร่ชอบใจได้ที่ไหนกัน

นี่คือความจริง ลบล้างสิ่งจอมปลอมที่กิเลสเสกสรรปั้นยอว่าสวยงามน่ารักใคร่ชอบใจ ว่าเป็นเราเป็นของเรา เป็นต้น ออกด้วยปัญญา เราจะเห็นแจ้งชัดเจนตามหลักความจริง

เมื่อเห็นแจ่มชัดตามหลักความจริงทั้งฝ่ายอสุภะ ทั้งเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันประจักษ์ใจแล้วไม่ต้องบอก จิตปล่อยเอง

เมื่อหายหลงแล้วก็ไม่มียึด ความยึดเป็นผลของความหลง ความหลงเป็นเหตุเพราะความหลงเป็นกิเลสประเภทหนึ่ง ความยึดก็เป็นกิเลสประเภทหนึ่ง เมื่อถอนต้นเหตุแห่งความหลงด้วยสติปัญญาแล้ว ความหลงก็กลายเป็นความรู้ขึ้นมา ความยึดมั่นถือมั่นก็ถอนตัวออกมา เมื่อถอนออกมาแล้วทำไมใจไม่ติดขึ้นล่ะ

เรื่องเวทนา เอา พูดถึงเรื่องเวทนาทางกายก่อน มันมีความสุขความทุกข์เฉยๆ เกิดแล้วดับ ดับแล้วเกิด เกิดแล้วดับ อยู่อย่างนี้ตลอดมา ตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งบัดนี้มันเป็นเราเป็นของเราที่ตรงไหน เรื่องเกิดๆ ดับๆ อยู่กับจิตซึ่งไม่ใช่เป็นของเกิดดับ มันเป็นอันเดียวกันแล้วหรือ ดูให้ดีด้วยสติปัญญา

สัญญามั่นซึบออกไป คึบคลานออกไปอย่างละเอียดลออ ไปปรากฏภาพนั้นภาพนี้ขึ้นมา สังขารก็ปรุงไปตามนั้น นี่ก็หลงเงาตัวเอง สิ่งเหล่านี้มีแต่อาการของจิต มีแต่เงาของจิต ออกมาจากกิเลส เพราะกิเลสกำลังเป็นใหญ่และเป็นเจ้าของครองอำนาจเวลานั้น แสดงอาการใดออกมาเป็นกลมายาของกิเลสพาให้แสดงทั้งนั้น แก้กิเลสอันจอมปลอมนั้นด้วยปัญญา ให้เห็นชอบตามความจริง ว่านี่สักแต่ว่า เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอาการหนึ่งๆ เท่านั้น ดูให้เห็นชัดเจน เมื่อชัดเจนแล้ว ใจจะยึดสุขทุกข์เฉยๆ นั้นว่าเป็นเรา จะยึดสัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นเราเป็นของเราได้อย่างไร

พิจารณาแต่รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสสัมผัสต่างๆ เรื่อยมาโดยลำดับด้วยปัญญาตีต้อนเข้ามาๆ กิเลสหาที่หลบซ่อนไม่ได้เข้ามาสู่ร่างกาย ก็รู้ร่างกายนี้ออกให้เห็นทุกสัต์ทุกส่วน เนื้อ หนัง เอ็น กระดูก ตับ ไต ไส้ พุง พิจารณาให้แหลกแตกกระจายไปถึงความจริงทุกอย่าง กิเลสตัวปลอมๆ มันจะอยู่กับความจริงได้อย่างไร เพราะความจริงเป็นธรรม ความจอมปลอมเป็นกิเลส จะสู้ธรรมได้อย่างไร มันต้องหลบกิเลส หลีกไปตรงไหนไปหลบซ่อนอยู่ที่ใด เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สติปัญญาตีต้อนเข้าไปโดยลำดับๆ หาที่อยู่ไม่ได้มันก็หัดตัวเข้าสู่ใจ สติปัญญาฟาดกันลงไปตรงนั้นอีก คือเข้าไปที่ใจนั้น มันจะแสดงเป็นความอจหาญ เป็นความสง่าผ่าเผย เป็นความสดใสงดงามเพียงใดก็ตาม นี่ละคือจอมกษัตริย์วัฏจักรแท้ๆ มันอยู่ที่ตรงนั้น

จะไปอยู่ตรงไหนก็เถอะ มันก็คือกิเลสอยู่โดยดี แล้วก็สติปัญญาอยู่โดยดีนั้นแหละที่จะทำลายสิ่งเหล่านี้ พิจารณาฟาดฟันเข้าไป จอมกษัตริย์ที่ฝังจมอยู่ในจิตแตกกระจายหมดไม่มีแล้วที่นี้ กิเลสไม่มีที่หลบที่ซ่อน แม้ที่สุดเข้าไปอยู่ในจิต คืออุโมงค์ใหญ่ซึ่งเป็นที่ทำงาน

เป็นโรงงานใหญ่ของมัน ก็ถูกพังทลายลงไปด้วยมหาสติมหาปัญญาที่ทันสมัย กิเลสพัง
ทลายลงไปแล้วทีนี้เป็นอย่างไร ความหนักหน่วงถ่วงใจ ความทุกข์ความลำบากที่เคยเป็นมา
เพราะความพากเพียรนั้น มีคุณประโยชน์มากขนาดไหนนำมาเทียบกันดูซิ ความทุกข์อัน
นี้กับความทุกข์ของกิเลสสร้างมามีคุณค่าต่างกันอย่างไรบ้าง

ความทุกข์ในการประกอบความพากเพียรแสดงให้เห็นคุณค่าธรรมอัครจริย ความ
ทุกข์ที่กิเลสสร้างมาเหล่านั้นมันมีแต่โทษให้รู้เห็นมาเป็นประจำหาคุณค่าได้ที่ไหน เราจะเอา
ทุกข์ทางไหนเป็นกฎเป็นเกณฑ์ ถ้าเราเชื่อธรรมพระพุทธรเจ้า ก็เอาทุกข์ในทางความเพียร
เอา ตายก็ตาย ไม่ตายให้รู้ นี่จึงชื่อนักรบเพราะเอาจริงเอาจัง

มรรคผลนิพพานอยู่ในหัวใจของเราเพราะกิเลสปิดบังไว้ทีนี้ เปิดกิเลสออกหมด
แล้วไม่สงสัยมรรคผลนิพพาน สงสัยหาอะไร กิเลสเท่านั้นพาให้สงสัย อันใดก็ตามแยบออก
มาเป็นเรื่องของกิเลส ๆ เมื่อกิเลสหมดไปแล้วไม่มีอะไรแยบทีนี้ หมดเรื่องหลอกลวงโดย
ประการทั้งปวง เหลือแต่เพียงขั้นห้าแสดงตามอาการของตนอยู่เท่านั้น เหมือนทาง
จิ้งเหลนขาด ไม่มีใครเป็นเจ้าของ

ตอนกิเลสเป็นเจ้าของนี้มันพาพิศพาเหวี่ยงไม่มีหยุดมีถอยเหมือนกังหัน พอธรรม
เป็นเจ้าของธรรมไม่ยึดนี้ กิเลสเป็นเจ้าของมันยึดชั้นมันแบกชั้น พาให้แบกชั้นมันถึง
หนัก ธรรมเป็นเจ้าของชั้นธรรมไม่ยึดชั้นนี้ เป็นเพียงนำชั้นเป็นเครื่องมือทำประโยชน์
อาศัยกันไปเพียงวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น พอถึงกาลที่ชั้นจะทนไม่ได้แล้วก็ปล่อยไปเสียตามหลัก
ธรรมชาติของมัน ไม่อาลัยเสียดาย

จิตที่พอตัวแล้วยอมเป็นธรรมชาติของตัวเอง นั่นแหละผลแห่งการปฏิบัติด้วยความ
เด็ดเดี่ยวอาจหาญตามหลักประเพณีของพระพุทธรเจ้าและพระสงฆ์สาวกที่ท่านพาดำเนินมา
นี่คือทางเดินอันถูกต้องและราบรื่นดีงาม จงยึดทางดำเนินวิธีดำเนินของท่านให้เหนียวแน่น
มั่นคง อย่าให้กิเลสมีโอกาสสอดแทรกเข้ามาในวงความเพียรนี้ได้ ความพ้นทุกข์จะเป็น
สมบัติอันคุ้มค่านำอัครจริยของท่านนักปฏิบัติทั้งหลาย โดยไม่มีอะไรมาเป็นอุปสรรคได้

อย่าพากันตื่นโลก โลกนี้มีแต่ป่าช้า ตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย เต็มไปทุกแห่งหน
ตำบลหมู่บ้าน มีเต็มไปหมดตั้งแต่ป่าช้า เราชอบนักหรือป่าช้า ถ้าไม่ชอบป่าช้าอยากจะลบ
ล้างป่าช้า ก็จงลบล้างกิเลสตัวพาให้จับจองป่าช้านี้ออกให้หมดแล้วก็หมดปัญหาไปเอง อยู่
ไหนอยู่เถอะทีนี้ ความทุกข์ที่แสนทรมาณมาด้วยความเพียรนั้นหมดปัญหา ไม่ได้ทุกข์ต่อไป
อีกแล้ว

นี่ละงานของศาสนามีวันจบสิ้นลงได้อย่างนี้ เมื่อถึงขั้นสำเร็จโดยสมบูรณ์แล้ว วุสิตปุรหมจรรย์ เสร็จกิจทุกอย่าง บรรดางานที่ถอดถอนหรือต่อสู้กับกิเลสเสร็จสิ้นลงแล้วโดยสมบูรณ์ ส่วนงานภายนอกงานโลกงานสงสาร เกิดมาก็ได้ทำงานมาโดยลำดับลำดับ จนถึงวันตายก็ไม่ปรากฏว่างานนั้นสิ้นสุดลง จำต้องตายอยู่กับงาน ตายอยู่กับความหวังใยพัวพันตลอดไปหาที่สิ้นสุดยุติไม่ได้

อย่าไปวาดภาพว่าผู้หนึ่งจะมีสุขคนนี้จะมีความสุข คนนั้นมั่งมีศรีสุข คนนั้นมียศถาบรรดาศักดิ์สูง มีหน้ามีตาสง่าผ่าเผย มีความสุขความเจริญ หน้าของเราก็มี แต่ก็ไม่พ้นจากทุกข์ ถ้ากิเลสเหี้ยมบหัวใจอยู่แล้วหน้าใครก็หน้าเออะ วิชาใดที่เรียนมาก็เรียนมาเออะ มันเป็นเครื่องมือของกิเลสให้ทำลายตนเองและคนอื่นได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มีธรรมเป็นน้ำเชื่อมหรือเป็นเบรคห้ามล้อไว้

เราสงสัยที่ตรงไหน ความทุกข์ในชั้นในจิตของคนมีกิเลสมันราบเหมือนหน้ากลองนั้นแล คือเป็นทุกข์เหมือนกันทั่วโลก จะเป็นสัตว์เป็นคนในชาติขึ้นวรรณะใดตามสมมุตินิยม มีฐานะสูงต่ำขนาดไหน เงินทองข้าวของมีจำนวนมากน้อยเพียงไร นั้นเป็นเพียงวัตถุอันหนึ่ง ๆ ต่างหาก ส่วนกิเลสมันไม่ได้ขึ้นอยู่กับนั้น มันไม่ได้ไปสนใจกับสิ่งนั้น ๆ แต่มันสนใจกับหัวใจคนหัวใจสัตว์เท่านั้นเป็นที่เหี้ยมบ้ายทำลายให้สนุกสนานของมัน จงพากันรู้ชัดที่ตรงนี้ เอาตรงนี้ให้มันแหลกแตกกระจายลงไปแล้ว ไม่ต้องถามเรื่องความสุขความเจริญเป็นอย่างไรบ้าง นิพพานเป็นอย่างไรบ้างดังที่กล่าวมาแล้ว

จงพากันตั้งใจอย่างจริงจัง สมเจตนาที่ผมทุ่มเทบรรณธรรมทุกชั้นทุกภูมิแก่หมู่แก่เพื่อน เพราะอยากให้เห็นของประเสริฐเลิศเลอนี้ เต็มใจมั่นกำลังเห็นกิเลสเป็นของเลิศจเลอ ความขี้เกียจขี้คร้านมันก็เลิศจเลอ ความอ่อนแอมันก็เลิศจเลอเวลานี้ เพราะเป็นเรื่องของกิเลสทั้งมวล ความจับจดไม่จริงไม่จัง เหลาะแหละคลอนแคลน ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเรื่องของกิเลส จึงกลายเป็นสิ่งเลิศจเลอไปตามมันหมด

ทั้ง ๆ ที่กำลังเดินจงกรมทำความเพียรอยู่นั้นแหละ กิเลสมันจุกจุกไปเที่ยวที่ทวีปก็ไม่รู้ ครั้นกลับมาที่โกยเอาทุกข์มาเผาหัวใจเจ้าของจุกนั้นแหละให้ร้อนเป็นพินเป็นไฟไปนั่งภาวนาอยู่มันก็โกยเอาของดีไปกินหมด ดับ ไต ไล่ พุง ไม่มีเหลือ ถ้าพูดกันแบบวัตถุแล้วนักปฏิบัติเราไม่มีดับไตไล่พุงกันละ กิเลสเอาไปกินเรียบทั้ง ๆ ที่กำลังทำสมาธิภาวนาอยู่นั้นแหละ มันมาทำงานแทนความเพียรอยู่ที่ตรงนั้นแล ธรรมเลยเข้าแทรกไม่ได้ มีแต่ลมแต่แล้งว่าตนทำความเพียร ส่วนเนื้อหนังของดีกิเลสเอาไปกินหมด

นี้ได้เทศน์ทุกแห่งทุกมุม กลมมาฆของกิเลสเป็นอย่างไรนำมาพูดหมด เพราะได้เคยต่อสู้กันมาแล้ว จึงกล้าพูดว่าไม่มีอันใดแหลมคมยิ่งกว่ากิเลสในไตรภพนี้ และในขณะเดียวกันไม่มีอะไรแหลมคมยิ่งกว่าธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องปราบกิเลสให้ราบลงไป พระพุทธเจ้าปราบกิเลสให้ราบลงไปด้วยธรรม สาวกปราบกิเลสให้ราบลงไปด้วยธรรม นอกนั้นไม่มีอะไรที่กิเลสจะกลัว ให้พากันเอาจริงเอาจังอย่าหละหละ ให้ยึดหลักไว้

การอยู่ด้วยกันไม่เป็นของแน่นอนนะ อนิจจัง ทุกขัง อนตตา บอกอยู่ทุกขณะทุกเวลา เวลา ย่อมมีการพลัดพรากจากกันไปทั้งเป็นทั้งตายเป็นได้ทุกแห่งทุกมุมทั่วโลกธาตุ ไม่มีจุดมีดตอนที่ตรงไหนละ เวลามาทิ้งครูบาอาจารย์จงฟังให้ถึงใจ อย่ามาฟังสักแต่เอาชื่อเอานามเอาไปจับจ่ายขายกินซึ่งมีเยอะนะ โลกามิสเหยียบย่ำทำลายเสียแหลก ธรรมไม่มีเหลือภายในใจเลย เป็นประโยชน์อะไรคนประเภทนั้นพระประเภทนั้น พระที่เป็นประโยชน์ทรงคุณค่าคือพระมีธรรมในใจ เอา อต ๆ ไปเถอะ จน ๆ ไปเถอะ ให้จนแบบพระจนแบบนักธรรมะไม่ตาย มีความสุขความสบายในจิตใจนั้นเป็นพอ บ่อความสุขจริงๆ แล้วอยู่ที่ใจ อย่าเข้าใจว่าอยู่ที่ไหน อย่าวาดภาพลอกตัวเอง

เอาละการแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร